

Narcistisch opvoeden

De mooiste wetenschappelijke boeken die ik ken, zijn van intellectuelen die top-onderzoeker zijn, maar tegelijk beschikken over eruditie en schrijverstalent. Mijn favorieten zijn onder meer Paul Harris met onder andere een boek over *Children and Emotion* en Henry Wellman met zijn boeken over *The Child's Theory of Mind*.

Willem Koops is emeritus hoogleraar Grondslagen en Geschiedenis van de Ontwikkelingspsychologie en de Opvoedkunde.

Zulke auteurs schrijven uiterst leesbare boeken, waarvan nagenoeg elke alinea toch gebaseerd is op empirisch onderzoek, niet zelden het eigen onderzoek. Ook in Nederland hebben we zulke talentvolle auteurs, en Eddie Brummelman is er een van. Hij schreef een boek over narcisme. De beweringen in het boek zijn steeds zorgvuldig en controleerbaar gebaseerd op recent empirisch onderzoek (met de nodige bijdragen van de auteur zelf) en tegelijk is het boek meeslepend geschreven en wordt het betoog versierd met uitspraken en gedragingen van filosofen, Amerikaanse presidenten, literatoren en allerlei vips. Narcisten zijn mensen '... die zich boven alles en iedereen verheven voelen. Ze vinden dat ze recht hebben op een bevoorrechte positie en hunkeren naar faam en glorie.' Het boek geeft een glasheldere uiteenzetting over narcisme, waarin Narcissus zelf voortdurend ten tonele wordt gevoerd, evenals de narcis, '... de plant die net als Narcissus voorovergebogen naar de grond of naar het wateroppervlak staart.' De tekst van het boek is onderverdeeld in drie delen: wat is narcisme? Wat doet narcisme? Hoe ontstaat narcisme?

In het eerste deel legt Brummelman uit dat narcisme zich voordoet in gradaties en dat het niet iets is wat je 'hebt', zoals in de DSM3 werd gesteld. Hij wil niet een dichotomie van

wel of geen (pathologisch) narcisme. Hij wil, zoals het psychologen betaamt, een dimensie van minder naar meer narcistisch. Met een mooie en betrouwbare vragenlijst kun je dat meten en kun je de samenhang met van alles en nog wat berekenen.

Wat voor pedagogen van belang is in het tweede deel is de stelling dat narcistische ouders hun kind als uithangbord gebruiken en als een soort spiegelbeeld van vlees en bloed hanteren. Het kind moet uitblinken op de dimensies waarop de ouders hadden willen uitblinken. Brummelman heeft in mooi onderzoek laten zien dat narcistische kinderen door hun narcistische ouders 'overprezen' worden. Heel mooi onderzoek laat ook zien dat overwaarderende ouders hun kind vaker een zeldzame voornaam geven, om bij voorbaat het uitzonderlijke van hun kind te beklemtonen.

Het voor pedagogen interessantste deel gaat over het ontstaan van narcisme. Vooral de ijzersterke gegevens over het effect van overmatig prijzen (vooral ontstaan en toegepast in de Verenigde Staten) staan centraal: dit kan de zelfwaardering van het kind (waarvoor het oorspronkelijk in de VS bedoeld was) beschadigen en narcisme aanwakken. Het is volgens Brummelman glashelder wat hier tegenover moet staan voor een gezonde ontwikkeling: onvoorwaardelijke liefde. Uit onderzoek blijkt

dat kinderen die zich onvoorwaardelijk gewaardeerd weten een gezonde zelfwaardering ontwikkelen. Ze weten zich gewaardeerd om wie ze zijn en niet omdat ze aan ouderlijke eisen voldoen.

Aan het eind van het boek wordt duidelijk dat op grond van alweer heel slim onderzoek blijkt dat onze samenleving steeds individualistischer en narcistischer is geworden. Maar er is ook hoop. De trend om te schitteren en boven het maaiveld uit te steken is ontstaan in de jaren zestig, toen de zelfwaarderingsbeweging kwam opzetten. Maar die beweging is momenteel op zijn retour: de rampen van de laatste decennia (zoals de kredietcrisis) vormen een sterke tegenkracht: 'onder invloed van economische tegenslagen voelen we ons langzamerhand minder verheven en meer verbonden'.

Ik hoop dat Brummelman dit laatste juist ziet. In ieder geval maakt zijn boek duidelijk wat pedagogen kunnen doen: waardering van kinderen niet afhankelijk maken van hun bijzondere prestaties, maar van de persoonlijke (ouderlijke) liefde. Roep alsjeblieft niet bij elke tekening, elk muzikje dat het kind maakt: fantastisch, geweldig, je bent de beste!

Brummelman, E. (2019). *Bewonder mij! Overleven in een narcistische wereld*. Amsterdam: Uitgeverij Nieuwezijds.